

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria A

Warszawa, dnia 25 marca 2021 r.

Pozycja 15

POSTANOWIENIE

z dnia 11 marca 2021 r.

Sygn. akt SK 60/20

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Wojciech Sych – przewodniczący
Piotr Pszczółkowski – sprawozdawca
Bartłomiej Sochański
Rafał Wojciechowski
Andrzej Zielonacki,

po rozpoznaniu, na posiedzeniu niejawnym w dniu 11 marca 2021 r., skargi konstytucyjnej M.J. o zbadanie zgodności:

art. 77 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2018 r. poz. 23, ze zm.) z:

- art. 10 ust. 2 Konstytucji,
- art. 10 ust. 2 w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji,
- art. 45 ust. 1 Konstytucji,
- art. 45 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji,
- art. 45 ust. 1 w związku z art. 10 ust. 2 Konstytucji,
- art. 45 ust. 1 w związku z art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji,

p o s t a n a w i a:

umorzyć postępowanie.

Orzeczenie zapadło jednogłośnie.

UZASADNIENIE

I

1. W skardze konstytucyjnej z 4 sierpnia 2018 r. M.J. (dalej: skarżący) wniósł do Trybunału Konstytucyjnego o orzeczenie, że art. 77 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2018 r. poz. 23, ze zm.; obecnie: Dz. U. z 2020 r. poz. 2072; dalej: p.u.s.p.) jest niezgodny z:

- 1) art. 10 ust. 2 Konstytucji,
- 2) art. 10 ust. 2 w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji,
- 3) art. 45 ust. 1 Konstytucji,
- 4) art. 45 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji,

- 5) art. 45 ust. 1 w związku z art. 10 ust. 2 Konstytucji,
6) art. 45 ust. 1 w związku z art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji.

1.1. W związku z postępowaniem o zapłatę toczącym się w pierwszej instancji przed Sądem Okręgowym w K. (dalej: SO w K.) skarżący złożył wniosek o wyłączenie z rozpoznania jego sprawy sędziego referenta – sędziego sądu rejonowego delegowanego do orzekania w SO w K. Na mocy postanowienia z 5 października 2016 r., sygn. akt [...], SO w K. oddalił wniosek o wyłączenie, stwierdzając, że okoliczność, iż sędzia referent jest sędzią sądu rejonowego delegowanym do orzekania w sądzie okręgowym, nie uzasadnia wyłączenia sędziego. Na postanowienie SO w K. skarżący wniósł zażalenie, w którym podtrzymał argumentację o niezgodności ustawowych podstaw delegowania sędziów przez Ministra Sprawiedliwości z konstytucyjnym prawem do sądu właściwego oraz wyłączną kompetencją Prezydenta RP do powoływania sędziów.

Na mocy postanowienia z 14 marca 2017 r., sygn. akt [...], Sąd Apelacyjny w K. (dalej: SA w K.) oddalił to zażalenie. SA w K. stwierdził, że zarzut braku konstytucyjności delegacji do orzekania przez sędziego w innym sądzie niż wynika z nominacji sędziowskiej nie stanowi podstawy wyłączenia sędziego. Przypomniawszy jednocześnie, że konstytucyjność art. 77 § 1 p.u.s.p. została stwierdzona przez Trybunał w wyroku z 15 stycznia 2009 r., sygn. K 45/07.

Na mocy wyroku z 25 września 2017 r., sygn. akt [...], SO w K. oddalił powództwo skarżącego o zapłatę. Wyrok ten został podtrzymany przez SA w K. na mocy wyroku SA w K. z 6 lipca 2018 r., sygn. akt [...].

Na mocy postanowienia z 20 września 2019 r., sygn. akt [...], Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej skarżącego.

1.2. W uzasadnieniu skargi konstytucyjnej skarżący stwierdził, że sprawowanie wymiaru sprawiedliwości przez osoby nieposiadające nominacji Prezydenta RP do sprawowania wymiaru sprawiedliwości w określonej instancji sądowej jest naruszeniem konstytucyjnie chronionego prawa do rozpoznania sprawy przez właściwy sąd.

Skarżący wskazał, że sędziowie powoływani są na ściśle określone co do funkcji i miejsca stanowiska w sądzie rejonowym, okręgowym albo apelacyjnym. Ustawodawca wyznaczył przy tym odmienne wymagania do bycia sędzią w sądzie rejonowym oraz w sądach wyższych instancji. Powołanie na stanowisko sędziego sądu okręgowego albo apelacyjnego wymaga w szczególności określonego stażu na stanowisku sędziego niższej instancji, a także pozytywnej oceny dorobku orzeczniczego kandydata. Jednocześnie inny jest stopień skomplikowania i ranga spraw rozpoznawanych przez sądy rejonowe w stosunku do spraw przekazanych do właściwości sądów okręgowych działających jako sądy pierwszej instancji. Zdaniem skarżącego, gdyby było obojętne to, który sędzia orzeka w danej sprawie, to ustawodawca nie ustanawiałby przepisów wymagających od kandydata na sędziego sądu wyższej instancji określonego stażu służby w sądzie niższego szczebla ani przepisów zastrzegających do właściwości sądów okręgowych określone kategorie spraw.

Skarżący stwierdził też, że sędzią określonego sądu zostaje się w chwili wręczenia aktu powołania przez Prezydenta RP. Konstytucja nie przewiduje możliwości cedowania tej kompetencji głowy państwa na inne organy władzy publicznej. Zdaniem skarżącego, art. 77 § 1 p.u.s.p. stanowi w istocie obejście prerogatyw Prezydenta RP w zakresie przyznawania uprawnień do sprawowania wymiaru sprawiedliwości w sądzie oznaczonym co do pozycji w strukturze sądownictwa i obszaru właściwości.

2. W piśmie z 4 sierpnia 2020 r. Prokurator Generalny wniósł o umorzenie niniejszego postępowania w całości.

Zdaniem Prokuratora Generalnego, postępowanie w sprawie zgodności art. 77 § 1 pkt 1 p.u.s.p. w zakresie, w jakim zezwala na udział w składzie orzekającym sędziego sądu niższej instancji delegowanego przez Ministra Sprawiedliwości, z art. 45 ust. 1 i art. 45 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji powinno zostać umorzone ze względu na zbędność wydania wyroku. Natomiast w pozostałym zakresie postępowaniem powinno zostać umorzone wobec niedopuszczalności wydania wyroku.

W uzasadnieniu swojego stanowiska Prokurator Generalny zwrócił uwagę na to, że sformułowany przez skarżącego zarzut dotyczy jedynie dopuszczalności udziału w składzie orzekającym sędziego delegowanego z sądu niższej instancji wówczas, gdy organem, który dokonał delegacji, jest Minister Sprawiedliwości. Taki zarzut można powiązać wyłącznie z punktem 1 w art. 77 § 1 p.u.s.p. Jednocześnie art. 77 § 1 pkt 2-4 p.u.s.p. nie mogły stanowić podstawy ostatecznego orzeczenia wydanego w sprawie, w związku z którą skarżący wniósł skargę konstytucyjną.

Prokurator Generalny przypomniał również, że w wyroku o sygn. K 45/07 Trybunał orzekł m.in., że art. 77 § 1 pkt 1 p.u.s.p. jest zgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji. Zdaniem Prokuratora Generalnego, między sprawą o sygn. K 45/07 oraz niniejszą sprawą zachodzi tożsamość przedmiotowa. Analogiczne są zarówno wzorzec kontroli (tj. art. 45 ust. 1 Konstytucji), jak i treść zarzutu (naruszenie gwarancji sądu właściwego oraz naruszenie niezależności władzy sądowniczej). Co prawda brzmienie art. 77 § 1 pkt 1 p.u.s.p. uległo zmianie, to jednak – uwzględniając istotę żądania skarżącego (mianowicie uchylenie normy upoważniającej Ministra Sprawiedliwości do delegowania sędziego, za jego zgodą, do sądu wyższej instancji, a więc do sądu, który nie był wskazany w prezydenckim akcie powołania na urząd sędziowski) – również przedmiot zaskarżenia jest tożsamy. Uzasadnienie wyroku o sygn. K 45/07 zawiera jednocześnie wyczerpujące wyjaśnienia problemu konstytucyjnego przedstawionego przez skarżącego także w niniejszej sprawie.

W odniesieniu natomiast do pozostałych wzorców kontroli – tj. art. 10 ust. 2 i art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji – Prokurator Generalny stwierdził, że nie wyrażają one praw i wolności obywatela. Są to przepisy o charakterze ustrojowym, które nie mogą być wzorcami kontroli w postępowaniach zainicjowanych wniesieniem skarg konstytucyjnych.

II

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zakres zaskarżenia w niniejszej sprawie.

1.1. W skardze konstytucyjnej z 4 sierpnia 2018 r. M.J. (dalej: skarżący) wniósł do Trybunału Konstytucyjnego o orzeczenie, że art. 77 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2018 r. poz. 23, ze zm.; obecnie: Dz. U. z 2020 r. poz. 2072; dalej: p.u.s.p.) jest niezgodny z:

- 1) art. 10 ust. 2 Konstytucji,
- 2) art. 10 ust. 2 w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji,
- 3) art. 45 ust. 1 Konstytucji,
- 4) art. 45 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji,
- 5) art. 45 ust. 1 w związku z art. 10 ust. 2 Konstytucji,
- 6) art. 45 ust. 1 w związku z art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji.

Zdaniem skarżącego, zaskarżony przepis narusza gwarantowane przez art. 45 ust. 1 Konstytucji prawo do rozpatrzenia sprawy przez właściwy sąd, ponieważ upoważnia Ministra Sprawiedliwości do delegowania sędziego sądu niższej instancji, za jego zgodą, do orzekania w sądzie wyższej instancji, który to sąd nie był wskazany w akcie Prezydenta RP o powołaniu

sędziego. Upoważnienie udzielone Ministrowi Sprawiedliwości na mocy art. 77 § 1 p.u.s.p. narusza również wyłączną kompetencję Prezydenta RP w zakresie powoływania sędziów.

1.2. Zgodnie z art. 77 § 1 p.u.s.p., Minister Sprawiedliwości może delegować sędziego, za jego zgodą, na czas określony, nie dłuższy niż 2 lata, albo na czas nieokreślony do pełnienia obowiązków sędziego lub czynności administracyjnych:

- 1) w innym sądzie równorzędnym lub niższym, a w szczególnie uzasadnionych wypadkach także w sądzie wyższym, mając na względzie racjonalne wykorzystanie kadr sądownictwa powszechnego oraz potrzeby wynikające z obciążenia zadaniami poszczególnych sądów,
- 2) w Ministerstwie Sprawiedliwości lub innej jednostce organizacyjnej podległej Ministrowi Sprawiedliwości albo przez niego nadzorowanej,
 - 2a) w Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej – na wniosek Prezydenta RP,
 - 2b) w urzędzie obsługującym ministra właściwego do spraw zagranicznych – na wniosek ministra właściwego do spraw zagranicznych,
- 3) w Sądzie Najwyższym – na wniosek Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego albo Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej w odniesieniu do sędziów delegowanych do tej izby,
- 4) w sądzie administracyjnym – na wniosek Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego.

1.3. Jako wzorce kontroli konstytucyjności zaskarżonego przepisu skarżący powołał art. 2, art. 10 ust. 2, art. 45 ust. 1 oraz art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji, oznaczone w *petitum* skargi konstytucyjnej, w różnych konfiguracjach, jako wzorce samodzielne albo związkowe.

Zgodnie z art. 2 Konstytucji, Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej. Art. 10 ust. 2 Konstytucji stanowi, że władzę ustawodawczą sprawują Sejm i Senat, władzę wykonawczą Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej i Rada Ministrów, a władzę sądowniczą sądy i trybunały. Natomiast art. 45 ust. 1 Konstytucji gwarantuje każdemu prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd. Stosownie do art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji, akt urzędowy Prezydenta RP w sprawie powołania sędziego nie wymaga dla swojej ważności podpisu (kontrasygnaty) Prezesa Rady Ministrów.

W piśmie procesowym z 9 października 2019 r. skarżący wyjaśnił, że art. 77 § 1 p.u.s.p. narusza art. 10 ust. 2 Konstytucji (uwzględniony samodzielnie albo w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji), ponieważ w wydawaniu orzeczenia przez sąd okręgowy uczestniczył sędzia sądu rejonowego delegowany do pełnienia obowiązków w sądzie okręgowym przez Ministra Sprawiedliwości, a więc przez organ, którego Konstytucja nie upoważnia do wyznaczania obszarów i właściwości miejscowej osób sprawujących wymiar sprawiedliwości. Naruszenie art. 45 ust. 1 Konstytucji (uwzględnionego samodzielnie albo w związku z art. 2, art. 10 ust. 2 albo art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji) również miałyby wynikać stąd, że w wydawaniu orzeczenia przez sąd okręgowy uczestniczył sędzia niemający statusu sędziego tegoż sądu okręgowego nadanego przez Prezydenta RP na mocy aktu powołania, lecz delegowany przez Ministra Sprawiedliwości, a więc przez organ, którego Konstytucja nie upoważnia do wyznaczania obszarów i właściwości miejscowej osób sprawujących wymiar sprawiedliwości.

2. Ponowna ocena dopuszczalności merytorycznego rozpoznania skargi.

2.1. Przed przystąpieniem do merytorycznej oceny zarzutów sformułowanych przez skarżącego w skardze konstytucyjnej rozpatrywanej w niniejszym postępowaniu, Trybunał był zobowiązany – również na obecnym etapie postępowania – zbadać, czy nie zachodzą

ujemne przesłanki rozpoznania tej skargi. Jest bowiem tak, że choć skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu, w ramach którego Trybunał bada to, czy odpowiada ona warunkom formalnym i czy nie jest oczywiście bezzasadna, to jednak zakończenie tego etapu formalnej weryfikacji skargi nie wyłącza dalszej oceny warunków jej wniesienia, dokonywanej na kolejnym etapie postępowania sądowokonstytucyjnego. Przekazanie skargi konstytucyjnej po zakończeniu jej wstępnej kontroli do rozpoznania przez odpowiedni skład Trybunału nie przesądza więc ostatecznie o dopuszczalności jej merytorycznego rozpatrzenia. Trybunał, rozpoznając taką sprawę, nie jest związany stanowiskiem zajętym na etapie wstępnego rozpoznania. Kontrolując istnienie pozytywnych przesłanek procesowych oraz brak przesłanek ujemnych, może również dojść do wniosków odmiennych niż te, które zostały uprzednio wyrażone w postanowieniu wydanym na etapie wstępnego rozpoznania konkretnej skargi konstytucyjnej (zob., spośród ostatnich, postanowienie TK z 3 grudnia 2020 r., sygn. SK 27/17, OTK ZU A/2020, poz. 68).

Ujemne przesłanki postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym – również w odniesieniu do spraw zainicjowanych wniesieniem skarg konstytucyjnych – określa art. 59 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK). Zgodnie z tym przepisem, Trybunał na posiedzeniu niejawnym wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania: 1) na skutek cofnięcia wniosku, pytania prawnego albo skargi konstytucyjnej; 2) jeżeli wydanie orzeczenia jest niedopuszczalne; 3) jeżeli wydanie orzeczenia jest zbędne; 4) jeżeli akt normatywny w zakwestionowanym zakresie utracił moc obowiązującą przed wydaniem orzeczenia przez Trybunał, a także 5) w przypadku zakończenia kadencji Sejmu i Senatu, w niezakończonych sprawach wszczętych na podstawie wniosku grupy posłów albo grupy senatorów, o którym mowa w art. 191 ust. 1 pkt 1 Konstytucji. Jeżeli okoliczności, o których mowa w art. 59 ust. 1 pkt 1-5 u.o.t.p.TK, ujawnią się na rozprawie, Trybunał wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania. Trybunał nie umarza postępowania z przyczyny, o której mowa w art. 59 ust. 1 pkt 4 u.o.t.p.TK, jeżeli wydanie orzeczenia w postępowaniu zainicjowanym skargą konstytucyjną jest konieczne dla ochrony konstytucyjnych wolności i praw.

2.2. W kontekście skargi konstytucyjnej rozpoznawanej w niniejszym postępowaniu Trybunał zwrócił przede wszystkim uwagę na to, że przedmiotem zaskarżenia skarżący uczynił art. 77 § 1 p.u.s.p. w całości. Tymczasem – co wyjaśnił Trybunał już wielokrotnie – przedmiotem zaskarżenia w skardze konstytucyjnej mogą być tylko takie przepisy, które wykazują tzw. podwójną kwalifikację: „Będąc podstawą prawną ostatecznego orzeczenia wydanego w sprawie skarżącego przez sąd lub organ administracji publicznej, muszą one prowadzić jednocześnie do naruszenia wskazywanych przez skarżącego konstytucyjnych wolności lub praw” (postanowienie z 19 października 2004 r., sygn. SK 13/03, OTK ZU nr 9/A/2004, poz. 101; spośród nowszych judykatów zob. np. postanowienia z: 17 maja 2017 r., sygn. SK 7/16, OTK ZU A/2017, poz. 42; 5 czerwca 2019 r., sygn. SK 29/18, OTK ZU A/2019, poz. 28; 26 sierpnia 2020 r., sygn. SK 44/20, OTK ZU A/2020, poz. 44).

W tym kontekście Trybunał wziął pod uwagę, że w sprawie, na kanwie której została wniesiona skarga konstytucyjna, skarżący domagał się wyłączenia z orzekania w sądzie okręgowym sędziego sądu rejonowego pełniącego w tym sądzie okręgowym obowiązki na podstawie delegacji stałej udzielonej, za zgodą tego sędziego, przez Ministra Sprawiedliwości. Jakkolwiek – stosownie do poglądu wyrażonego przez Trybunał w wyroku pełnego składu z 24 października 2007 r., sygn. SK 7/06 (OTK ZU nr 9/A/2007, poz. 108) – konstytucyjność przepisów ustrojowych determinująca kwestię tego, kto może orzeczniczo działać jako sędzia, może być przedmiotem kontroli w ramach postępowania inicjowanego skargą konstytucyjną, w niniejszej sprawie Trybunał stwierdził, że wskazane wyżej kryteria tzw. podwójnej kwalifikacji spełnia wyłącznie art. 77 § 1 pkt 1 p.u.s.p. w zakresie, w jakim upoważnia Ministra

Sprawiedliwości do delegowania sędziego, za zgodą tego sędziego, do pełnienia obowiązków sędziego w sądzie wyższym. Pozostałe elementy tego przepisu nie były podstawą prawną orzeczeń, które ukształtowały sytuację skarżącego, co – stosownie do art. 59 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p.TK – zobowiązywało Trybunał do umorzenia postępowania w tym zakresie ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.

2.3. Trybunał stwierdził również, że zasadniczy zarzut skarżącego – odnoszący się do sfery praw i wolności konstytucyjnych, ochronie których służyć ma skarga konstytucyjna – dotyczył prawa do rozpatrzenia sprawy przez sąd właściwy. Skarżący, powołując się na wyrok Trybunału o sygn. SK 7/06, wskazał, że elementem prawa do sądu wysłownego w art. 45 ust. 1 Konstytucji jest też prawo do odpowiedniego ukształtowania ustroju i pozycji organów rozpoznających sprawę.

Skarżący nie sformułował żadnych dodatkowych argumentów, które pozwalałyby uprawdopodobnić naruszenie innych praw i wolności wywodzonych z pozostałym wzorców kontroli wskazanych w skardze konstytucyjnej. W szczególności, argumentów takich nie przedstawił w odniesieniu do art. 2 Konstytucji, wyślowiającego zasadę ustrojową demokratycznego państwa prawnego. Tymczasem, jak wyjaśniał już Trybunał, nie jest konieczne powoływanie jako podstawy kontroli normy bardziej ogólnej w sytuacji, gdy zarzut naruszenia tej normy sprowadza się do naruszenia bardziej szczegółowej normy konstytucyjnej, konkretyzującej zasadę ogólną (zob. np. wyrok z 4 czerwca 2013 r., sygn. SK 49/12, OTK ZU nr 5/A/2013, poz. 56).

Nie było również uzasadnione uczynienie wzorcami kontroli art. 10 ust. 2 i art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji. Po pierwsze, skarżący nie wykazał, jakie konstytucyjne prawa lub wolności – niepodlegające ochronie na mocy art. 45 ust. 1 Konstytucji – miałyby wynikać z obu przywołanych przepisów konstytucyjnych. Po drugie, skarga konstytucyjna – jako środek ochrony konstytucyjnych praw i wolności – zasadniczo nie powinna służyć ochronie kompetencji (prerogatyw) organów władzy publicznej (*in casu* Prezydenta RP).

Z tych względów Trybunał postanowił umorzyć postępowanie na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p.TK w zakresie badania zgodności z art. 2, art. 10 ust. 2 i art. 114 ust. 3 pkt 17 Konstytucji – ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku. Trybunał stwierdził bowiem, że w niniejszej sprawie treść zarzutów skarżącego zawiera się zasadniczo w ramach normatywnych art. 45 ust. 1 Konstytucji.

3. Wyrok Trybunału z 15 stycznia 2009 r., sygn. K 45/07.

Trybunał zwrócił uwagę, że art. 77 § 1 pkt 1 p.u.s.p. był już przedmiotem kontroli konstytucyjności. W wyroku pełnego składu z 15 stycznia 2009 r., sygn. K 45/07 (OTK ZU nr 1/A/2009, poz. 3), Trybunał orzekł w pkt 7 sentencji, że art. 77 § 1 pkt 1, 3 i 4 oraz § 2, 2a, 3 i 3a p.u.s.p. jest zgodny z art. 10 ust. 1, art. 45 ust. 1 i art. 173 Konstytucji oraz nie jest niezgodny z art. 180 ust. 2 Konstytucji.

W uzasadnieniu wyroku o sygn. K 45/07 Trybunał odniósł się do zarzutu Krajowej Rady Sądownictwa (dalej: KRS), zdaniem której fundamentalną zasadą ustroju sądów jest to, że sędzia powinien wykonywać władzę tylko w tym sądzie, w którym ma swoje miejsce służbowe. KRS argumentowała wówczas, że miejsce służbowe sędziego to konkretny sąd, w którym sędzia może sprawować władzę sądowniczą. Wiąże się z nim przywiązanie sędziego do urzędu, nieprzenoszalność i niepołączalność. Ponadto uregulowanie dotyczące miejsca służbowego jest elementem prawa do sądu, gdyż stanowi gwarancję niezawisłości sędziowskiej. W konsekwencji w sprawie o sygn. K 45/07 Trybunał musiał ocenić, czy kompetencja Ministra Sprawiedliwości do delegowania sędziów ingeruje w zasadę podziału i równowagi władzy oraz czy ustawodawca, wprowadzając kwestionowaną regulację, naruszył konstytucyjne gwarancje niezawisłości sędziowskiej oraz prawo do sądu.

W wyroku o sygn. K 45/07 Trybunał zasadniczo podzielił argument, że „powołanie danej osoby przez Prezydenta na stanowisko sędziego stanowi nie tylko mianowanie jej sędzią w ogóle, ale też powołanie na sędziego jedynie określonego sądu, a nie wszystkich sądów polskich. Przez akt powołania osoba ta staje się sędzią, czyli jest uprawniona do orzekania. Może jednak orzekać tylko w sądzie macierzystym. Sędzia może i powinien wykonywać władzę sądowniczą w sądzie, w którym ma miejsce służbowe”. Jednocześnie jednak zauważył, że „instytucja delegowania sędziego przez Ministra Sprawiedliwości lub prezesa sądu stanowi czasowe odstępstwo od prawnej zasady związania sędziego z miejscem służbowym jego urzędowania i sprawowania władzy sądowniczej. Regulacja o delegowaniu sędziego do pełnienia obowiązków poza jego siedzibą ma charakter wyjątkowy w świetle konstytucyjnych gwarancji niezawisłości sędziowskiej. Nie jest to jednak pozbawienie sędziego miejsca służbowego. Przez czynność delegowania sędzia nie zostaje pozbawiony urzędu, lecz jedynie wykonuje czynności wskazane w akcie delegowania w odpowiedniej jednostce. Jego status wynikający z powołania na stanowisko sędziego przez Prezydenta nie ulega zmianie”. Trybunał stwierdził, że „przyznanie Ministrowi Sprawiedliwości kompetencji do delegowania sędziów za ich zgodą do wykonywania czynności sędziego w innym sądzie lub czynności administracyjnych nie narusza tego aspektu zasady podziału władzy, który akcentuje separację władz z uwagi na ich «minimum wyłączności kompetencyjnej». Uzyskując uprawnienie do delegowania sędziów, Minister nie otrzymał instrumentu, który dawałby władzy wykonawczej prawo do rozstrzygania indywidualnych spraw typu sądowego lub wiążącego wpływania na rozstrzyganie takich spraw”. W związku z tym „delegowanie sędziego za jego zgodą do wykonywania czynności orzeczniczych w innych sądach i Sądzie Najwyższym jest zgodne z art. 10 ust. 1 i art. 173 Konstytucji. Nie narusza ono zasady podziału i równowagi władzy oraz niezależności i odrębności sądów”.

W kontekście zarzutu naruszenia konstytucyjnego prawa do sądu w wyroku o sygn. K 45/07 Trybunał podzielił stanowisko Sądu Najwyższego, zgodnie z którym „instytucja delegowania sędziego za jego zgodą do czasowego wykonywania obowiązków sędziego w innym sądzie niż ten, który został wskazany w akcie powołania, nie może nasuwać zastrzeżeń z punktu widzenia konstytucyjnego prawa do sądu (por. uzasadnienie uchwały SN z 14 listopada 2007 r., BSA I-4110-5/07, OSNC nr 4/2008, poz. 42). Wprawdzie z prawa do sądu wynika, że obejmuje ono nie tylko uprawnienie do osądu sprawy przez sąd właściwy miejscowo i instancyjnie, według przepisów odpowiedniej procedury sądowej, ale także uprawnienie do tego, aby konkretną sprawę rozstrzygali sędziowie tej właściwej instancji sądowej, a nie «niewłaściwi» sędziowie z innych sądów, jednakże nie podważa to w niczym ustawowej kognicji sądu właściwego, w którego składach dopuszczono możliwość brania udziału tylko przez jednego sędziego innego sądu (art. 46 § 1 zdanie pierwsze [p.]u.s.p.)”. Zdaniem Trybunału, „delegowanie sędziego do orzekania w innym sądzie nie stanowi naruszenia konstytucyjnego prawa do sądu. Mimo że sędzia delegowany orzeka jako sędzia spoza właściwości danego sądu, nie znaczy to, że jest to sędzia zawisły. Sam fakt, że został delegowany do sprawowania wymiaru sprawiedliwości w innym sądzie przez organ władzy wykonawczej nie decyduje jeszcze o tym, że sędzia taki nie będzie niezawisły. Fakt delegowania sędziego nie przekreśla *eo ipso* przymiotu niezależności sędziego”.

4. Znaczenie wyroku o sygn. K 45/07 dla niniejszej sprawy.

4.1. Trybunał raz jeszcze przypomniał, że art. 59 ust. 1 pkt 2 i 3 u.o.t.p.TK nakazują mu umorzyć postępowanie, jeżeli wydanie wyroku jest niedopuszczalne lub zbędne. Jeszcze przed wejściem w życie u.o.t.p.TK Trybunał wyjaśnił, że „[z]będność lub niedopuszczalność orzekania zachodzi między innymi wówczas, gdy kwestionowana norma była już przedmiotem kontroli w innej sprawie co do ich zgodności z Konstytucją. Gdy w sprawie zachodzi

tożsamość podmiotowa i przedmiotowa, ziszcza się ujemna przesłanka procesowa w postaci powagi rzeczy osądzonej (*res iudicata*) powodująca niedopuszczalność wydania orzeczenia. Gdy zaś w sprawie zachodzi tylko tożsamość przedmiotowa, ziszcza się przesłanka *ne bis in idem*, prowadząca do uznania orzekania za zbędne. Zasada *ne bis in idem* wyraża tym samym niedopuszczalność orzekania w sprawie, jeżeli występuje w niej identyczność zaskarżonych przepisów, wzorca konstytucyjnego oraz postawionych zarzutów, jak w sprawie, w której Trybunał już wcześniej orzekał” (postanowienie pełnego składu z 3 listopada 2015 r., sygn. SK 64/13, OTK ZU nr 10/A/2015, poz. 169, wraz z przywołanymi tam judykatami). Pogląd ten pozostał aktualny po wejściu w życie u.o.t.p.TK (zob., spośród ostatnich, np. postanowienie z 15 grudnia 2020 r., sygn. SK 80/19, OTK ZU A/2020, poz. 72).

4.2. Trybunał uznał, że chociaż między niniejszą sprawą i sprawą o sygn. K 45/07 nie zachodzi tożsamość podmiotowa, to zachodzi między nimi tożsamość przedmiotowa, co stanowi podstawę umorzenia postępowania ze względu na zbędność wydania wyroku z uwagi na negatywną przesłankę *ne bis in idem*.

W niniejszej sprawie przedmiotem zaskarżenia skarżący uczynił art. 77 § 1 pkt 1 p.u.s.p. w zakresie, w jakim upoważnia Ministra Sprawiedliwości do delegowania sędziego, za zgodą tego sędziego, do pełnienia obowiązków sędziego w sądzie wyższym. Wobec tego przepisu skarżący podniósł, że narusza prawo do rozpoznania sprawy przez sąd właściwy, wysłowne w art. 45 ust. 1 Konstytucji, którego elementem jest prawo do odpowiedniego ukształtowania ustroju i pozycji organów rozpoznających sprawy.

W wyroku o sygn. K 45/07 Trybunał orzekł m.in., że art. 77 § 1 pkt 1 p.u.s.p. jest zgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji, wyjaśniając jednocześnie powody, z uwagi na które uznał, iż pozostawienie Ministrowi Sprawiedliwości kompetencji do delegowania sędziego sądu, za zgodą tego sędziego, do wykonywania obowiązków sędziego w innym sądzie nie narusza standardów wynikających z konstytucyjnego prawa do sądu.

Zarówno więc treść zaskarżonej normy, jak i istota zarzutu oraz wzorzec kontroli są tożsame w obu sprawach. Zmiana brzmienia art. 77 § 1 pkt 1 p.u.s.p. nie miała w tym zakresie relewantnego znaczenia. Przepis w brzmieniu zakwestionowanym w sprawie o sygn. K 45/07 stanowił, że „Minister Sprawiedliwości może delegować sędziego, za jego zgodą, do pełnienia obowiązków sędziego lub czynności administracyjnych (...) w innym sądzie (...) – na czas określony, nie dłuższy niż dwa lata, albo na czas nieokreślony”. Po wejściu w życie art. 1 pkt 50 ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 203, poz. 1192), art. 77 § 1 pkt 1 p.u.s.p. przewiduje, że: „Minister Sprawiedliwości może delegować sędziego, za jego zgodą, do pełnienia obowiązków sędziego lub czynności administracyjnych (...) w innym sądzie równorzędnym lub niższym, a w szczególnie uzasadnionych wypadkach także w sądzie wyższym, mając na względzie racjonalne wykorzystanie kadr sądownictwa powszechnego oraz potrzeby wynikające z obciążenia zadaniami poszczególnych sądów (...) – na czas określony, nie dłuższy niż 2 lata, albo na czas nieokreślony”. Na skutek zmiany stanu normatywnego zakres swobody decyzyjnej został formalnie zawężony przez dodanie określonych kryteriów, od których ustawodawca uzależnia delegowanie sędziego, za jego zgodą, do sądu wyższego. Jednakże to nie tych nowych elementów regulacji dotyczyły wątpliwości skarżącego przedstawione w skardze rozpoznawanej w niniejszym postępowaniu. Skarżący zakwestionował bowiem samą dopuszczalność upoważnienia w ustawie Ministra Sprawiedliwości do delegowania sędziów, za ich zgodą, do wykonywania obowiązków sędziego w innych sądach niż wskazane w prezydenckim akcie powołania. Tak ujęta norma upoważniająca była przedmiotem oceny Trybunału w wyroku o sygn. K 45/07.

Podobne stanowisko, jak w niniejszej sprawie, Trybunał zajął w postanowieniu z 14 czerwca 2010 r., sygn. Ts 123/09 (OTK ZU nr 6/B/2010, poz. 442), w którym stwierdził,

że „[b]ędąca przedmiotem skargi kwestia konstytucyjności art. 77 ust. 1 pkt 1 [p.]u.s.p., tj. instytucji delegowania sędziów przez przedstawicieli władzy wykonawczej, była przedmiotem rozważań Trybunału Konstytucyjnego w kontekście większości wskazanych w skardze konstytucyjnej wzorców kontroli. Wyrokiem z 15 stycznia 2009 r. Trybunał orzekł, że: «Art. 77 § 1 pkt 1, 3 i 4 oraz § 2, 2a, 3 i 3a ustawy powołanej w punkcie 1 [p.u.s.p.] jest zgodny z art. 10 ust. 1, art. 45 ust. 1 i art. 173 Konstytucji oraz nie jest niezgodny z art. 180 ust. 2 Konstytucji» (K 45/07 (...)). Trybunał odniósł się tam kompleksowo do kwestii nadzoru administracyjnego nad działalnością sądów w aspekcie zasady podziału i równoważenia się władz, prawa do sądu oraz gwarancji niezależności oraz odrębności władzy sędziowskiej. Powołana w uzasadnieniu argumentacja dogmatyczna oraz historyczno-prawna skłoniła Trybunał do stwierdzenia, że przewidziany w [p.]u.s.p. mechanizm delegowania przez piastuna władzy wykonawczej sędziów, za ich zgodą, do orzekania w innym sądzie, jest konstytucyjny w stosunku do wskazanych w skardze wzorców kontroli. (...) Okoliczność ta przesądza o niedopuszczalności nadania biegu skardze konstytucyjnej w tym zakresie w rozstrzyganej sprawie”.

Analogiczne stanowisko co do kwestii ponownej oceny zgodności art. 77 § 1 pkt 1 p.u.s.p. (w zaskarżonym zakresie) z art. 45 ust. 1 Konstytucji należało przyjąć w niniejszej sprawie. Skarżący nie przedstawił bowiem żadnych nowych argumentów, które mogłyby świadczyć o niekonstytucyjności art. 77 § 1 pkt 1 p.u.s.p., a które nie zostały rozpatrzone przez Trybunał w wyroku o sygn. K 45/07.

Z tych względów Trybunał Konstytucyjny postanowił jak w sentencji.